

MEZIKNIOVNÍ VÝPŮJČNÍ SLUŽBA (MVS) V MEZIČASE

Jaroslav Vyčichlo

(Některé aspekty probíhající diskuze odborné knihovnické veřejnosti o účinnosti a funkčnosti vyhlášky č. 51/1963 v části o MVS a potřebě návrhu Zásad meziknihovních výpůjčních služeb)

MVS se stává knihovnickou službou, která v současných podmínkách nabývá nové dimenze, neboť je do určité míry schopna eliminovat nedostatek primárních informačních pramenů nutných k uspokojování rostoucích informačních požadavků čtenářů všech typů knihoven. Důvodem pro rozšiřování MVS a její zdokonalení je především:

- omezování finančních zdrojů, které přicházejí do knihoven,
- nebyvalý rozmach informačních a přenosových technologií a existence nadregionálních souborných katalogů, které umožňují rychlejší a pružnější vyhledávání a distribuci informací.

Jsem zastáncem názoru, že MVS může zprostředkovat primární dokumenty špičkovým pracovníkům vědy, výzkumu, školství, managementu podniků a organizací a dalším **jednotlivcům** a její význam bych viděl spíše v zabezpečení výpůjček ze zahraničí a cizojazyčné nebo z nějakého hlediska speciální literatury uvnitř státu. Těžko však zabezpečí všeobecnou dostupnost primárních pramenů domácí provenience běžnému čtenáři. Nelze mít za to, že vyřeší současný katastrofální nedostatek informačních pramenů doplňovaných do domácích knihoven.

Se zaváděním nových informačních technologií¹ a změnami podmínek pro provádění meziknihovních výpůjčních služeb v zahraničí² se ukázalo, že stávající předpisy pro MVS nevyhovují potřebám praxe. Vyhláška č. 51/1963

¹ŠTĚRBOVÁ, J.: Meziknihovní služby v České republice na křižovatce technologií. In: Knihovny současnosti '97. Sborník z 5. konference, konané ve dnech 7.- 9. října 1997 v Seči u Chrudimi. Brno, Sdružení knihoven ČR 1997, s. 39-43.

²Např.: KŘÍŽOVÁ, Z.: Meziknihovní výpůjční služba dnes a zítra. In: Knihovny současnosti '97. Sborník z 5. konference, konané ve dnech 7.- 9. října 1997 v Seči u Chrudimi. Brno, Sdružení knihoven ČR 1997, s. 22-25;

ALA RASD MOPSS Interlibrary Loan Committee: National Interlibrary Loan Code for the United States 1993. In: ALA Home Page, www.ala.org/rusa/Inc.html,

je pocitována jako překonaná a již v roce 1988 byl učiněn neúspěšný pokus o její novelizaci.³

Návrh zavádí termín **meziknihovní služby (MS)**, které dělí na výpůjční, reprografické a informační.⁴

Kopíruje do značné míry zastaralou vyhlášku č.51/1963. Jako obligatorní zachovává dosavadní postup při uskutečnění mezinárodní MS prostřednictvím národního ústředí a dalších pěti určených knihoven a zachovává povinné okruhy při zprostředkování vnitrostátní MS. V zahraničí je přitom mnohem běžnější přímý styk mezi dvěma subjekty MVS, pokud jsou tyto knihovny napojeny na veřejné datové sítě. Dosavadní postup tedy musí mít pouze fakultativní charakter.

Návrh novely vyhlášky č. 51/1963 je proto po roce 1989 se značným prodlením a už bezprostředním tlakem nových technologií, které se do té doby uplatnily i v našich knihovnách přepracován a v odboru služeb čtenářům NK ČR vzniká návrh Zásad meziknihovních služeb v ČR⁵ datovaný rokem 1996. Všeobecně jsou za jeho autory považováni PhDr. Hanuš Hemola (vedoucí odboru služeb NK ČR) a hlavně Mgr. Jaroslava Štěrbová (v té době vedoucí oddělení meziknihovních služeb NK ČR).

Návrh i nadále hovoří o MS v rozsahu informačních, reprografických a výpůjčních služeb. Dochází však k podstatným úpravám postupu při zadávání požadavků na vnitrostátní MS a mezinárodní MS. Okruhy zasílání žádank a postup vyřizování mezinárodní MS prostřednictvím pověřených knihoven je navrhován jako fakultativní. Zásady kodifikují MS jako službu standardní. Pro vyřizování žádank mezinárodní MS potvrzují pěti knihoven, které službu garantují, a ustanovují národní ústředí MS v NK ČR. Umožňují

Last modified 08/19/97.

Die Ordnung des Leihverkehrs in der Bundesrepublik Deutschland. Leihverkehrsordnung (LVO). Bibliotheksdienst, 1993, Jg. 27, H. 5, S. 657-686.

³Vyhláška ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne ... č. ..., kterou se mění a doplňuje vzhledem k vyhlášce č. 51/1963 Sb., o evidenci knihoven jednotné soustavy, o meziknihovní výpůjční službě a o přednostním právu knihoven při získávání literatury, časopisů a jiných sbírkových materiálů. Návrh. 14 s. Praha, MK ČR 1988. Strojopis. Návrh nebyl nikdy schválen.

⁴Uvádí se: „Knihovny uskutečňují meziknihovní služby především formou služby a) výpůjční, zahrnující vyžádání, půjčování a vrácení knih, evidenci čtenářů, požadavků, půjčených a vypůjčených knih a výpůjčních lhůt, b) reprografické, zahrnující vyžádání a poskytování reprografických kopií, jakož i evidenci, účtování a úhradu této služby, c) informační, zahrnující vyžádání a poskytování informací o dostupnosti a podmínkách zpřístupnění knih, vytváření a využívání zdrojů informací o knihách a jejich dostupnosti, jakož i získávání informací v počítačových a terminálových sítích.“

⁵Zásady meziknihovních služeb v ČR. Návrh. (30.10. 1996). 6s. Praha, NK ČR 1996. Strojopis.

také vyřizování žádankou elektronickou a faxovou cestou. Přesto se zdá, že by pravidla MS mohla být ještě liberálnější a jakýkoli náznak řízení, byť i jen metodického, je v širším okruhu knihoven pocíťován nelibě. Na druhé straně se všeobecně uznává, že musí existovat pravidla „slušného chování“ na tomto úseku služeb, která musí být dodržována.

Zásady nesplnily očekávání zejména státních vědeckých knihoven, které patří mezi největší poskytovatele MS, především v otázce hrazení nákladů vnesených do MS (úhrada zvýšené režie)⁶ Stejně jako předchozí zásady uvádějí, že MS jsou bezplatné. Mezi řediteli SVK a pracovníky NK ČR je vedena diskuze o tom, zda má být služba poskytovaná čtenářům jiných knihoven, do jisté míry chápána jako ne zcela běžná výpůjčka, hrazena alespoň částečně.⁷

⁶Vcelku bez výhrad se přijímá fakt, že některé služby se v knihovnách platí, jiné ne. Rozlišení na služby standardní (= obvyklé, běžné ve většině knihoven), a tudíž poskytované zdarma, a nadstandardní (= mimořádné, speciální ve většině knihoven), tedy placené, nemusí být z věcného hlediska vždy logické. Například: knihovníci většinou souhlasí s názorem, že je nutné zaplatit materiálové náklady kopírovacích meziknihovních služeb, přičemž obsah kopie, tedy informace, je uživateli poskytnuta bezplatně náhradou za výpůjčku. Přitom pořizování kopií je v dnešní době standardní službou. Ve spojení s ní se jedná jen o zvýšené náklady, s nimiž je informace distribuována. Poštovné, které je rovněž nákladem spojeným s bezplatně zapůjčenou informací, takto jednoznačně chápáno není, ačkoli se jedná rovněž o zvýšené náklady, s nimiž je informace distribuována a ačkoli výpůjčka, rozuměj forma její realizace, je na druhé straně rovněž značně nestandardní ve srovnání s výpůjčkami uskutečněnými osobně. Náklady na mezinárodní MVS jsou hrazeny bez výhrad, ačkoli v principu jsou stejné jako náklady vnitrostátní MVS, jen poněkud vyšší. Chceme-li nalézt logický princip, podle něhož se některé služby budou hradit a některé ne, princip rozlišující, zda služba je nebo není standardní, jím není.

Snad by jím mohlo být hledisko nákladů vnesených do poskytnuté služby navíc právě oproti standardu. Tedy zvýšené režijní náklady spojené s provedením služby, která sama o sobě může být standardní.

⁷Na stranu bezplatného zprostředkování vnitrostátních MVS se staví především NK ČR, ale také SVK Liberec a původně i Olomouc. Ve věci úhrady nákladů MVS (nikdy ale nebyly navrhovány jiné úhrady než úhrady poštovného a balného) jsou odpůrci uváděny následující důvody:

- knihovna, která si jako první nechá platit za MVS, odstartuje proces zpoplatnění této služby a způsobí řetězovou reakci, v jejímž důsledku dojde k placení MVS ve všech knihovnách,
- jde o službu standardní, jako taková by měla být zdarma,
- jakékoli zpoplatnění MVS odporuje dosud platné vyhlášce č. 51/1963,
- placení povede k snížení počtu výpůjček v MVS, MVS se pro část uživatelů stane nedostupnou,
- vyúčtování nákladů na MVS mezi knihovnami může přesáhnout efekt, který placení služby poskytovateli přinese,
- obyvatelé malých obcí jsou znevýhodňováni omezenou dostupností knihovnických služeb, mají proto nárok na stejnou obsluhu informacemi jako ti ostatní,

Většina ředitelů SVK se staví za uhrazení nákladů spojených s MS. Nepociťuje se přitom jako rozhodující, kdo tyto náklady ponese. Zda to bude knihovna, která o dokument žádá pro svého čtenáře, nebo konečný uživatel, tj. čtenář sám.

NK ČR nově koncipované zásady nevydala jako oficiální dokument na úrovni metodického doporučení, ani nebyl učiněn pokus nahradit jimi překo-

- kvalitativní úroveň MVS, zejména rychlost, je velmi nízká, není rozumné nechat si platit za nekvalitní službu,
- v řadě případů je čtenář nucen zaplatit za MVS, ačkoliv ji dodávající knihovna poskytla bezplatně.

Zastánci zpoplatnění naopak uvádějí:

- proces zpoplatnění už byl zahájen, některé knihovny si za službu nechávají zaplatit (proces bude pokračovat),
- účast konečného uživatele alespoň na částečné úhradě MVS je nutností podmiňující zachování této služby,
- není důvod, aby nebyla hrazena zvýšená režie spojená s poskytnutím standardní služby, když výpůjčka sama o sobě zůstává bezplatná,
- část služeb MVS zajišťuje distribuci běžně dostupných dokumentů často uložených v jiné knihovně v místě nebo dokumentů určených k relaxačním účelům. Určitá selekce požadavků na MVS prostřednictvím poplatku může mít kladný účinek na efektivnost služby,
- uhradí-li čtenář poštovné, odpadá důvod pro sdružování zásilek, dojde ke zrychlení a tím ke zkvalitnění služby,
- úhrada služby je do jisté míry věcí pracovních postupů, automatizace ji v dohledné době umožní organizovat tak, aby byla rentabilní, námitka o nerentabilitě by se jinak týkala mnoha dalších poplatků v knihovně (a nejen tam),
- knihovny, které často žádají o MVS, šetří vlastní zdroje, neboť služba MVS je levnější než nákup a uchovávání knihovních fondů. Knihovny, které literaturu mají, tak prodělávají,
- MVS v některých zahraničních knihovnách je placenou službou, princip úhrady vnesených nákladů odpovídá principu tržního hospodářství, chyba není v principu úhrady, ale ve špatné legislativě,
- problém úhrady dopravy dokumentů půjčených ve vnitrostátní MVS není složitější než problém úhrady nákladů za poskytnuté kopie nebo nákladů spojených s mezinárodní MVS. Úhradu těchto nákladů nikdo nezpochybňuje, atd. apod.

Zásady NK ČR s jakoukoli úhradou vnitrostátních MVS nepočítají. A to již v době, kdy se právě NK ČR, ale i státním vědeckým knihovnám, nedostávají finanční prostředky právě na doplňování knihovních fondů. Dochází totiž ke zcela zvláštní situaci: knihovna může rostoucí náklady provozu krýt jen na úkor nákupu knihovních fondů, případně na úkor omezení svých služeb, což je vzhledem ke společenské potřebě a poslání těchto knihoven absurdní. Řešení je na zřizovatelích, v případě úhrady MVS nejčastěji na státu. Zřizovatelé by měli zabezpečit služby knihoven tak, aby mohly být poskytovány beze zbytku zdarma (v podmiňovacím způsobu však právě věží snižující se schopnost knihoven kvalifikovaně plnit své poslání). Neděje se tak. Problém financování knihoven je zcela zásadní, avšak vymyká se obsahu tohoto příspěvku.

nanou vyhlášku o MVS, jak se očekávalo.

V té době zasedá v SVK v Ostravě komise pro služby NK ČR, která o MVS a jejich kodifikaci obsáhle diskutuje, a kde se pod tlakem ekonomické situace zejména SVK dospívá k závěru, že požadavek úhrady alespoň části nákladů spojených s MVS je legitimní.⁸ Následně v Radě SDRUK vzniká záměr přepracovat zásady do podoby, která bude dostatečně liberální a svým ustanovením umožní hradit poštovné a balné v MVS.

Proto na poradě ředitelů SVK v Českých Budějovicích je předložen návrh nazvaný Zásady meziknihovních výpůjčních služeb.⁹ Návrh řeší většinu nedostatků, proti kterým byly vznášeny námitky v předchozím případě. Zásady zejména umožňují hrazení nákladů spojených s vnitrostátní MVS, avšak současně kodifikují MVS jako službu standardní. Umožňují žádat o MVS elektronicky nebo faxem, souhlasí-li požádaná knihovna. Pro vyřízení žádánek mezinárodní MVS ustanovují knihovny, které službu garantují knihovnám, které nemají prostředky (rozuměj informačně selekční) k vyřízení mezinárodní MVS, a kodifikují národní ústředí MVS v NK ČR jako orgán víceméně poradní. Do značné míry se tím blíží k zásadám koncipovaným NK ČR. Jsou koncipovány jako pravidla určující styk knihoven na úseku MVS v okruhu služeb SVK, ne jinde. Autoři návrhu zásad dr. Kubíček a dr. Vyčichlo byli však poradou pověřeni jednat s NK ČR, pokusit se dosáhnout konsensu a dojít k formulaci jediných zásad MVS všeobecně platných.¹⁰

⁸Zasedání komise pro služby NK ČR se uskutečnilo v SVK v Ostravě ve dnech 30. a 31.10. 1996. V zápise z jednání komise se říká: „Mgr. Štěrbová znovu upozornila na skutečnost, že probíhající jednání má upravit MS v ČR v nejobecnější poloze. Metodická doporučení pro MS v ČR budou pro jednotlivé knihovny k dispozici po dopracování zásad. Neměla by však knihovny zbavovat možnosti tvůrčí aplikace vlastních specifických podmínek (charakterizovaných typem knihovny, jejími knihovními fondy, skladbou uživatelů, možnostmi technologického rozvoje). Zdůraznila rovněž, že práce na změně podoby žádanky pro MS nejsou vázány na přípravu a dokončení zásad.“

Po vzájemném vyjasnění principiálních stanovisek ing. Prchalová navrhla projednat „Zásady“, které byly připraveny v NK ČR. Jednotlivé články zásad byly podrobně připomínkovány. Připomínky budou zapracovány do textu návrhu a rozeslány účastníkům jednání. Tato upravená verze bude dána k dispozici i ostatním knihovnám k seznámení a případnému posouzení. „Je nutné podotknout, že za formulací, která hovoří o vyjasnění principiálních stanovisek, se skrývá požadavek některých knihoven na úhradu poštovného a balného.““

⁹Zásady meziknihovních výpůjčních služeb. Návrh (předložený na poradě SDRUK v Č. Budějovicích 12.11. 1996). 5 s. Č. Budějovice, SDRUK 1996. Strojopis.

¹⁰Zápis z porady ředitelů SVK a MZK v Českých Budějovicích dne 13.11.1996 uvádí: „MVS - po rozsáhlé diskuzi ke všem předloženým návrhům zásad MVS bylo dohodnuto, že dr. Kubíček a dr. Vyčichlo iniciují setkání se zástupci NK (dr. Balík

Schůzka v NK ČR se uskutečňuje za přítomnosti ředitele dr. Balíka, dr. Richtera, Mgr. Štěrbové a dr. Vyčichla začátkem prosince 1996 (3.12.). Podrobně jsou prodiskutovány námitky vzniklé na Radě SDRUK v Č. Budějovicích, zejména otázka úhrady poštovního za MVS. Obě strany setrvaly principiálně na svých pozicích a rozešly se s tím, že obě verze zásad budou v NK ČR znovu porovnány, že bude hledán společný přístup a NK ČR jako ústřední pracoviště MVS pak po dohodě s Radou SDRUK vydá jedny všeobecně platné zásady MVS. Bohužel, nestalo se tak.

Pro MVS platí nadále původní překonaná vyhláška a problém využití nových technologií v MVS je pociťován stále intenzivněji. Aktuálnost tématu se potvrzuje na konferenci Knihovny současnosti '97 v Seči, viz referáty uvedené v pozn. 1) a 2) a diskuzi v sekci „Výpůjční proces jako základní kategorie služeb knihoven“.

V rámci SDRUK jsou zásady opětovně modifikovány na podnět ing. Prchalové a nazvány „Zásady meziknihovních služeb“. Návrh SDRUK.¹¹ Jednání o zásadách MVS je pak předsedou dr. Richterem přeneseno na půdu ÚKR za souhlasu rady SDRUK i NK ČR, neboť převládá mínění, že je nutné vytvořit jedny všeobecně platné zásady MVS. Tady je dohodnuto, že základem další práce na návrhu zásad MVS se stane návrh SDRUK, který bude členy ÚKR připomínkovan.¹² Dr. Vyčichlo je pověřen formulací dalšího návrhu zásad vytvářeného tentokrát jménem ÚKR. Schází se pracovní skupina ve složení ing. Prchalová, dr. Ramajzlová, dr. Richter a dr. Vyčichlo, která rozhodla:

- užít původní terminologii, tj. **meziknihovní výpůjční služba (MVS)**,¹³

a pracovníci za MVS) za účelem vytvoření pracovní skupiny na téma: meziknihovní výpůjční a reprografické služby. Téma meziknihovní informační služby tato skupina řešit nebude. Velkým problémem zůstává otázka úhrady poštovního a balného.“

¹¹ „Zásady meziknihovních služeb“. Návrh SDRUK. 5 s. Plzeň, SDRUK 1997. Strojopis.

¹²Stalo se tak a je třeba uvést velmi fundované připomínky:

TKAČÍKOVÁ, D.: Několik poznámek k meziknihovním výpůjčním službám. Ikaros, [Elektronický časopis], <http://ikaros.ff.cuni.cz>, 1998, Roč. 2, č.3.

TKAČÍKOVÁ, D.: Připomínky k návrhu SDRUK Zásady meziknihovních služeb. 5 s. Strojopis. RAMAJZLOVÁ, B.: Stanovisko k návrhu Zásad meziknihovních služeb ČR SDRUK. 20.2. 1998. 1 s. Strojopis.

RICHTER, V. - HEMOLA, H. - SVOBODOVÁ, E.: Připomínky Národní knihovny ČR k návrhu Zásad meziknihovních služeb ČR SDRUK. 16.2.1998. 3 s. Strojopis.

Uvedené připomínky byly z části vzaty v úvahu. Pokud ne, stalo se tak proto, že vznikající zásady mají mít co nejtrvalejší charakter, tzn. musí být jednoduché a pokud možno jednoznačné. Připomínky často namítají skutečnosti, které je možné a vhodné zpracovat do prováděcí příručky, nemohou se však stát součástí zásad.

¹³Poskytnutí reprografické (a jakékoli další) kopie představuje jen náhradu za vý-

- nové zásady se stanou jednoduchými a jednoznačnými, obligatorními pravidly („slušného“) chování na úseku MVS. Z hlediska dlouhodobé platnosti budou také formulovány,
- přepracované zásady rozeslat k připomínkování členům ÚKR a po zachycení změn předat k právní expertize MK ČR,
- konečné znění zásad vydat jako doporučení ÚKR k provádění MVS v ČR s ambicí nahradit překonanou vyhláškou č. 51/1963
- veškerá doporučení, prováděcí postupy, metodiku, používané technologie a techniku na úseku MVS popsat v příručce, která zásady MVS rozpracuje a nabídne všem účastníkům pro realizaci v praxi jako vhodné, ale fakultativní,
- do přílohy převzít nově navrženou žádanku MVS zpracovanou v NK ČR.¹⁴

Po jednání pracovní skupiny byly zásady přepracovány a na základě připomínek doplněny na stav,¹⁵ který je součástí tohoto článku. Je zřejmě nutné, aby zejména příloha Zásad MVS, tj. obsah všech druhů žádanek, byl dále zpracováván a připomínkovan, než bude skutečně předán k právní expertize a než budou moci nové zásady nahradit zastaralou vyhláškou o MVS. Autor článku bude vděčný za všechny připomínky k poslední verzi zásad. Čas totiž nečeká.

půjčku. Není proto nutné zabývat se v rámci MVS kopiemi jako zvláštní kategorií. Stejně tak meziknihovní informační služba, která je spojena většinou s poskytnutím výpůjčky MVS, a tudíž nepotřebuje zvláštní úpravu. Jiné informační služby nejsou přesněji definovány a pokud jsou uplatňovány, rovněž nepotřebují přesnější pravidla. Z tohoto předpokladu vyšlo přesvědčení, že v rámci uvažovaných MVS jde vždy o činnosti s výpůjčkou spojené a není důvodu meziknihovní výpůjční služby jakkoli rozšiřovat a kategorizovat. V pracovní skupině i návrhu zásad se autoři vrátili k původnímu termínu meziknihovní výpůjční služby, a to i vzhledem k terminologi anglicky a německy mluvících zemí.

¹⁴V širším okruhu odborníků je ještě třeba rozhodnout o datech uváděných na klasické žádance i žádance přenášené faxem nebo e-mailem. Domnívám se, že je logické, aby bibliografická data žádaného dokumentu byla dostatečně přesně specifikována. Je tudíž možno uvádět data stanovená ČSN ISO 8459-1, což je složitější pro jejich velký počet nebo data stanovená ČSN ISO 690 a další určená data identifikující žadatele. Protože nová žádanka neobsahuje některá z důležitých identifikačních dat (např. ISBN, ISSN) není prozatím na příloze k zásadám zveřejněna.

¹⁵Zásady meziknihovních výpůjčních služeb. Návrh ÚKR. Stav k 16.4. 1998. 3 s. Praha, ÚKR 1998. Strojopis.

ZÁSADY MEZIKNIHOVNÍ VÝPŮJČNÍ SLUŽBY

1 Meziknihovní výpůjční služba (dále jen MVS)

MVS je komplexem odborných, organizačních a technických činností, které uskutečňují knihovny mezi sebou s cílem zpřístupnit svým uživatelům knihovní fondy knihoven bez ohledu na místo jejich uložení. Je standardní službou knihoven. Je založena na principu reciprocity, z něhož vyplývá pro zúčastněné knihovny povinnost poskytovat MVS z vlastních fondů, jsou-li o ni požádány.

2 Subjekty MVS

2.1 Subjektem MVS je knihovna. Uživatel je jí vždy zastoupen.

2.2 Knihovna zastupující uživatele, pro kterého žádá o výpůjčku MVS, je knihovnou žádající.

2.3 Knihovna, která výpůjčku MVS poskytuje v zájmu uživatele jiné knihovny, je knihovnou dodávající.

2.4 Národním ústředím MVS je Národní knihovna České republiky. Tato knihovna metodicky odpovídá za oblast MVS v ČR.

2.5 Regionálními středisky MVS jsou státní vědecké knihovny a Moravská zemská knihovna. Regionální střediska MVS garantují dostupnost domácí produkce dokumentů pro knihovny v regionu a dostupnost regionální produkce dokumentů pro knihovny v ČR.

2.6 Mezinárodní meziknihovní služby garantují:

- Národní knihovna České republiky,
- Státní technická knihovna v Praze,
- Knihovna Akademie věd České republiky,
- Moravská zemská knihovna v Brně,
- Státní vědecká knihovna v Olomouci.

3 Obecná pravidla MVS

3.1 Knihovna má právo vyžádat si půjčení knihovních dokumentů:

- z knihoven v České republice, nemá-li dokument ve vlastním fondu,

- z knihoven v zahraničí, není-li dokument ve fondu knihoven České republiky a nebrání-li tomu podmínky stanovené zahraničním partnerem.
- 3.2 O výpůjčku MVS lze požádat poštou, elektronicky nebo faxem. Při poštovním styku se užívá jednotný tiskopis uvedený v příloze.
- 3.3 Výpůjčka MVS je vyřízena neprodleně po obdržení žádanky.
- 3.4 Je-li v dodávající knihovně dokument rezervovaný pro jiného uživatele, nemá žadatel o výpůjčku MVS přednostní právo na jeho půjčení.
- 3.5 Knihovna, která prostřednictvím MVS obdržela dokument pro svého uživatele, je povinna:
- vyrozumět uživatele o vyřízení požadavku,
 - dodržet podmínky stanovené dodávající knihovnou,
 - nést po dobu výpůjčky odpovědnost za bezpečnost dokumentu a jeho ochranu proti poškození a ztrátě,
 - vrátit dokument půjčený MVS dodávající knihovně při dodržení všech opatření na jeho bezpečnou dopravu v dohodnuté lhůtě a odpovídajícím stavu.
- 3.6 Vnitrostátní MVS
- 3.6.1 Vnitrostátní MVS se uskutečňuje mezi knihovnami České republiky podle těchto zásad, knihovního řádu dodávající knihovny a v souladu s platnými právními předpisy České republiky.¹
- 3.6.2 Na vnitrostátní MVS přijímají knihovny jen požadavky, které obsahují bibliografickou citaci požadovaného dokumentu² a v úplnosti další údaje uvedené v příloze.
- 3.6.3 Dodávající knihovna
- a) vyřídí žádanku vnitrostátní MVS:
 - půjčením dokumentu,
 - poskytnutím kopie³ náhradou za výpůjčku,
 - b) žadající knihovně poskytne informaci o:
 - podmínkách zhotovení kopie⁴ náhradou za výpůjčku,

¹Zejména §13 zákona č. 175/96 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

²V souladu s ČSN ISO 8459-1 Dokumentace: sborník bibliografických datových prvků: Meziknihovní výpůjčky. 1996 nebo variantně v souladu s ČSN 010197 (ČSN ISO 690). Dokumentace : bibliografické citace : obsah, forma a struktura. 1996.

³Kopii se pro účely těchto zásad myslí elektrografická, mikrografická nebo digitální kopie knihovního dokumentu nebo jeho části.

⁴Kopii se pro účely těchto zásad myslí elektrografická, mikrografická nebo digitální kopie knihovního dokumentu nebo jeho části.

- dokumentu a podmínkách jeho zpřístupnění,
 - příčině vyřízení v prodloužené lhůtě,
 - postoupení žádanky knihovně, která dokument vlastní, po předchozím bibliograficko-lokačním prověření,
- c) žadající knihovně vrátí žádanku:
- k doplnění údajů umožňujících identifikaci dokumentu,
 - pro zjištěnou nedostupnost dokumentu nebo pro prošlou časovou lhůtu požadavku.

3.7 Mezinárodní MVS

- 3.7.1 Mezinárodní MVS se uskutečňuje mezi knihovnami České republiky a zahraničními knihovnami v souladu s obecně závaznými právními předpisy a doporučeními IFLA, těmito zásadami a knihovním řádem dodávající knihovny.
- 3.7.2 Subjekt zúčastněný na mezinárodní MVS se může obrátit o metodickou pomoc nebo vyřízení požadavku na knihovny vyjmenované Sub. 2.6. Těmto knihovnám lze také postoupit žádanky o výpůjčky zahraničních knihoven, pokud požádaná knihovna výpůjčku nemůže uskutečnit.
- 3.7.3 Požadavek na výpůjčku mezinárodní MVS musí obsahovat bibliografickou citaci 2), bibliografické prověření, po případě zjištění lokace žádaného dokumentu a v úplnosti další údaje uvedené v příloze.
- 3.7.4 Knihovny, které obdrží žádanku mezinárodní MVS, ji vyřídí způsobem uvedeným Sub.3.6.3 přímo nebo prostřednictvím některé z knihoven uvedených Sub. 2.6.

4 Výpůjční lhůty

- 4.1 Výpůjční lhůty jsou v MVS určeny knihovním řádem dodávající knihovny. V mezinárodní MVS je do této lhůty u výpůjček ze zahraničních knihoven zahrnuta doba nutná ke zpětné přepravě dokumentu z knihovny žadající do knihovny dodávající, případně do národního ústředí meziknihovních služeb.
- 4.2 Žadající knihovna má právo před uplynutím výpůjční lhůty požádat o její prodloužení.
- 4.3 Dodávající knihovna má právo výpůjční lhůty zkrátit až na třetinu určené výpůjční lhůty. Zkrácené výpůjční lhůty se neprodlužují, pokud nepomine důvod ke krácení.

5 Evidence MVS

Každá knihovna vede evidenci o činnosti MVS podle požadavků národního ústředí MVS. Evidence musí kdykoliv umožnit jednoznačně identifikovat kteroukoliv z provedených služeb.

6 Úhrada nákladů MVS

- 6.1 Náklady poštovního na dopravu dokumentů v rámci MVS si zúčastněné knihovny mohou navzájem účtovat, popřípadě se dohodnout na úhradě mimořádných požadavků.
- 6.2 Kopie⁵ poskytované v MVS se obvykle pořizují za úhradu nákladů spojených s jejich vznikem.

Příloha:

Elektronická nebo faxová žádost o meziknihovní výpůjčku – minimální požadované údaje v závislosti na druhu žádaného dokumentu:

Var.I.

Bibliografické údaje o požadovaném dokumentu uvedené v ČSN ISO 8459-1, tj. identifikátor skupiny datových prvků 011-028, 034-038, 090 a údaje o žadateli, tj. identifikátory skupin datových prvků 006, 060, 065, 081, 102, 159.

Var. II.

Bibliografická citace požadovaného dokumentu podle ČSN ISO 690,
lokační značka-sigla žádající knihovny,
název žádající knihovny,
adresa žádající knihovny,
e-mail žádající knihovny, příslušného oddělení nebo pracovníka,
číslo objednávky,
jméno (č. průkazu) žádajícího čtenáře,
datum objednání,
datum do kterého je vyřízení žádosti aktuální,
požadavek na zhotovení kopie, není-li dokument vypůjčitelný.
Žádanka MVS určená k poštovnímu styku:

Žádanka je rozpracována oddělením MVS NK ČR.

⁵Kopii se pro účely těchto zásad myslí elektrografická, mikrografická nebo digitální kopie knihovního dokumentu nebo jeho části.

